

Báseň Po padesát letech a krajina Hurbanovho detstva

Fakty o Hurbanovom detstve

Je pravdou, že Hurban sa o svojom detstve veľmi nezmieňuje a nikde ho nehodnotí, ani za svojím detstvom a mladosťou nesmúti, tak ako napr. Štúr, alebo sa s ňou, ako Kalinčiak, nevyrovnáva. Hurban pomerne často upozorňuje na význam detstva a rodiska v Štúrovom živote napr. vetou: „čím viac sa od detstva časovo vzdäloval, tým živšie o myseľ jeho udierali ohlasy tu v zašlom veku slýchanych a pociťovaných dúm a citov.“ Podľa Hurbana detstvo nie sú len spomienky na niečo, čo zo života nenávratne odišlo, ale, naopak, jeho duchovný odkaz je prítomný v celom živote človeka a stáva sa vedome či nevedome neoddeliteľnou časťou jeho duchovna.

Prenesme sa však do sveta faktov a preskúmame to, čo o Hurbanovom detstve vieme. Je toho naozaj málo. Ale to už vieme z predchádzajúceho textu. Aj fakty o Hurbanových rodičoch sú skromné: Hurbanova matka pochádzala zo zemianskej čachtickej rodiny. V Čachticiach žila z prvým manželom a po jeho smrti sa vydala za Hurbanovho otca Pavla Hurban a presťahovala sa do Beckova. Syn z prvého manželstva zostal v Čachticiach. Do Čachtíc sa vrátila spolu s manželom potom, ako Pavel Hurban v roku 1831 ukončil v Beckove kňazskú službu. Časový interval rokov 1817 – 1831 ohraničuje Hurbanov pobyt v Beckove, teda Hurbanovo detstvo a chlapčenské. Detstvo Hurbanovi v podstate skončilo v roku 1826, keď mal 9 rokov a odišiel študovať do latinskej školy v Trenčíne. V Beckove však do roku 1831, pokiaľ tam jeho rodičia bývali, prežíval prázdniny. V roku 1831 to už boli vakácie – vysokoškolské prázdniny, pretože školský rok 1830/31 prežil v Bratislave ako študent evanjelického lýcea v Bratislave. Po presťahovaní rodičov do Čachtíc, cez vakácie pravdepodobne pobudol v Čachticiach, a keď mu zomreli rodičia (otec v roku 1833 a matka 1834), tak u svojho nevlastného brata, ktorý tiež býval v Čachticiach. O povahových vlastnostiach Hurbanových rodičov veľa nevieme. Matka bola zrejme praktickou ženou a otec kňaz, vzdelaný intelektuál, absolvent Wittenbergskej univerzity, venoval sa rôznym záľubám v oblasti fyziky, techniky, podľa Holubyho bol veľkým podivínom, zaoberal sa všelijakými fyzikálnymi experimentmi a zostavovaním strojov. Hurban sa o svojom otcovi nevyjadroval, ale jeho výčitka smerom k nemu, že ho dal do latinskej školy v Trenčíne, na ktorú mu po celý život zostali zlé spomienky, značne ovplyvnila Hurbanových životopiscov. Okrem tejto ponosy na otca však nemáme žiadne dôkazy o tom, žeby Hurban mal s otcom negatívny vzťah a že si ho nevážil. Školu v Trenčíne, v ktorej vládol ešte pedagogický stredovek, charakterizoval ako školu, ktorá „nebola spravovaná nijakými pravidlami pedagogickými a neposkytovala nič iné, ako vzory neľudskosti“. Nemali by sme zabúdať ani na to, že Hurban sa na túto školu, známu prísnymi až brutálnymi praktikami, dostal v podstate z bezstarostného detstva. Veď ani kvôli nadobudnutiu základov vzdelania nemusel opustiť rodisko, dostal ich v rodičovskom dome. Vo svojich spomienkach sa teda nesťažuje ani tak na otca, ale na školu, ktorá mu priniesla veľa trápenia a bolesti. Otcovi len akoby vyčítal, že nezvolil inú alternatívu stredoškolského vzdelania, podobne ako Samuel Štúr pre svojho syna Ľudovíta, ktorý študoval vo vzdialenom Rábe. Určite si vieme domyslieť aj prečo. Veď finančné možnosti uhroveckého evanjelického kantora, otca Ľudovíta Štúra, boli aj zásluhou dobrých vzťahov s patrónmi uhroveckej cirkvi Zayovcami predsa len o čosi lepšie ako finančné možnosti beckovského farára, Hurbanovho otca. V roku 1836 počas prázdnin u svojho nevlastného brata v Čachticiach Hurban študuje a usporadúva otcovu písomnú pozostalosť. Nájde v nej pamätník, ktorý si viedol otec počas štúdií vo Wittenbergu v rokoch 1792 – 1795. Údaje o úmrtí otca doplnil slovami úcty k svojmu otcovi, pod ktoré sa podpisuje ako jeho verný syn. Z uvedených faktov o Hurbanovom detstve sa síce nedozvedáme mnoho, ale iste by sme sa prenáhliili tvrdením, že pre Hurbana bolo detstvo veľkou traumou, a preto v dospelosti chcel naň čo najrýchlejšie zabudnúť.

Táto Hurbanova báseň bola donedávna úplne nepoznaným dielom. Je až zarážajúce, že túto báseň si z Hurbanových životopiscov takmer nikto nevšimol, nezoznámil sa s jej obsahom. Hádám len ten údaj, ktorý spomína Winkler a Mináč, že Hurban za detstva chodil z Beckova navštevovať svoju krstnú

matku do neďalekej Kálnice. Trocha viac sa o básni dozvedáme len zo stručných prehľadov Hurbanových diel. Podľa nich je báseň súčasťou básnickej skladby, ktorá bola publikovaná v almanachu Nitra, roč. VI., v roku 1876. Keďže báseň nebola vybraná do žiadnej básnickej zbierky či do výberu Hurbanových básní, zostala uväznená v pôvodnom originálnom výtlačku Nitry, ktorý nie je dostupný každému čitateľovi. Báseň má aj inú špecifickú črtu – je vytlačená, ako celý spomenutý ročník Nitry, v češtine, čo jej tiež na čitateľnosti nepridáva. Názov básne nám určuje obdobie, ktorým sa Hurban v básni zaoberá, je to približne päťdesiat rokov pred tým, ako báseň vznikla. Hurban vydal túto báseň, ako sme už spomenuli, v roku 1876. Teda bol len desaťročným chlapcom, keď odchádzal zo svojho rodiska.

Hurbanova báseň Po padesát letech sa začína oslovením:

***Hory moje bukohojné,
temné moje daubravny***

Hurban sa teda po päťdesiatych rokoch víta so svojím rodným krajom – beckovskou prírodou. Ale darmo by sme však čakali, že Hurban – básnik bude ďalej pokračovať v patetickom tóne zvitania. Namiesto radosti, že sa s nimi po toľkých rokoch stretol, smeruje k rodným horám otázka:

***proč jste nyní tak pokojné,
tak neznalé oslavy?***

Obraz rodnej krajiny, ktorý Hurban vidí, ďalej komentuje veršami:

***Tak nad vami mračno stojí,
pod vami tak mrtvo tu,
jakby v žití vášho zdroji
nic nebylo k životu***

Takže toľko sme čakali na Hurbanove vyjadrenie o detstve a o rodisku, až sme sa dočkali: tieto verše totiž neznejú vôbec optimisticky. Sú síce adresované rodnému kraju, ale sú skôr výčitkou ako prejavom radosti zo stretnutia. Ale v žiadnom prípade už nemožno hovoriť o Hurbanovej ľahostajnosti k rodisku, a to z jednoduchého dôvodu. Veď sklamanie je subjektívny pocit a spravidla ho predchádza očakávanie niečoho pozitívneho, čo sa v reáli nevyplní. Hoci je sklamanie negatívnym javom, jeho podstatou je očakávaná pozitívna skutočnosť. To znamená, že keď Hurban v prítomnosti vidí „nad horami mračno stáť“ ako symbol zlých časov, tak môžeme predpokladať, že očakával modrú oblohu, akú vídaval často nad horami v detstve, symbolizujúcu slobodu a mladícky rozlet, oblohu presvetlenú slnkom – nádejami, túžbami Hurbana – chlapca. Aj v miestach pod horami hľadá to, čo tam pred 50 rokmi zanechal – život prameniáci v jeho mladosti. V básni len sklamanie konštatuje: „pod vami tak mrtvo tu“. Pravdaže, všetky uvedené príklady sklamania nie sú reálnym popisom javov, ale Hurban ich vyjadruje básnickou symbolikou. Úvodné verše básne možno chápať aj ako konfrontáciu prírody z detstva, ktorú nosí Hurban v sebe, s prírodou, s ktorou sa stretáva vo svojom rodisku po päťdesiatych rokoch. So žiaľom spoznáva, že príroda je už iná ako tá, od ktorej odišiel ako chlapec. Potvrdzujú to aj ďalšie verše:

***jakby vymřely již byly
ty nádechy nežných hor,***

**jenž má ňandra tak zvlnilý,
v srdce lély žal i vzdor.**

Ale o čomže sú tieto verše, povedali by sme, až intímnej lyriky? Sú o Hurbanovom vzťahu k beckovskej prírode – k Hurbanovmu rodisku. Winklerove vyššie spomenuté slová „*nemal detstvo, nikde ho nespomína a ak len tak v úchytkoch a bez lyrického preniknutia*“, sa nám zdajú už teraz veľkým nezmyslom. Tieto verše nám ponúkajú príbeh 10 ročného chlapca, ktorý sa ide vyžalovať k svojim horám, predostiera im svoje žiale a krivdy – plody ľudskej zloby, ktoré útočia na jeho detský svet. Vidíme, ako sa k nemu skláňa matka príroda, ako k nemu vystiera ruky plné nehy a lásky, ako v jej náručí sa mu vlnia prsia od vzlykotu z potlačovaného plaču. A nielenže tíši chlapcov bôľ a tlmí jeho žiale, ale vlieva do neho silu vzdorovať nepriaznivému osudu. Toto nie je „*úchytkové spomínanie bez lyrického preniknutia*“, to je mocný dotyk spomienky s realitou sprevádzaný plnokrvným citom, ktorý básnik Hurban vylieva do obsahu básne. Týmto citom Hurban objíma s vďačnosťou celú prírodu svojho detstva – celé svoje detstvo. Vidíme šesťdesiatročného Hurbana, ako s dojatím pozerá na svoje rodné hory, ktoré päťdesiat rokov nevidel, na mieste s dobrým výhľadom však ľahko rozpoznáva každú prírodnú lokalitu svojho detstva – vrchy, doliny, hory, stráne a dôverne sa k nim prihovára:

**Nad Lašidom, v „Klíža“ stráni,
u mračných hor Kálnice
skalné Beckova balvany
i báječné „Skalice“;
„Červenhora“ od Trenčína
i vy „Lipky“ dojemné,
kudy do „Daránských mlyna“
vodily chodníčky mne,
i ty „Záborie“, milostné
a v „Trbockém“ mlha sivá,
i „Potôčky“, ku niž zlostné
vetry dují z „Sichrova“;
i „Miškovská“ i „Zaháje“
„Za môstkom“ a „Hrabovník“**

Všimli ste si, ako každá spomenutá lokalita v Hurbanových spomienkach má svoje miesto, ktoré je vyjadrené určitým charakteristickým prívlastkom? „*Lipky dojemné*“, „*milostné Záborie*“, takéto prívlastky môžu získať lokality len na základe osobnej skúsenosti s nimi. Citový vzťah k nim Hurban vyjadruje aj prostriedkami, ktoré sú v poézii neobvyklé – poznámkami za básňou. Veď ako by sme sa ináč dozvedeli, že „*Klíž je nekonečne záдумčivo-dojemná stráň, k jihu obrátena, za času detinství básnikova viničím a stromovím všelikého druhu posázena, vínem a ovocem proslulá*“? Alebo, že „*Lipky sa jmenuje divokrásne návrší prorostlé rozmanitou křovinou, kudy pěšinkou jde se do Kálnice; v Daránských mlyně, jehož majitelka byla křestní matkou básníka, prožil chlapec mnohé chvíle nasléchaje křestní matky překrásným pohádkam a proháněje se po záhradách a laukach, po mlyně a rozkošných horách kálnických*“? Podobných poznámok, v ktorých sa Hurban priam vytešuje svojou rodnou prírodou a s ochotou nám ju opisuje je až 22. Hurban nám však tento svet detstva a mladosti nepredstavuje len tak, bezúčelovo, demonštratívne. Po tomto výrone spomienok smerom ku svojim drahým miestam zvolá:

**vy mého dětinství ráje,
vy mých tužeb zdroj a vznik!**

Pravdepodobne si hneď neuvedomíme význam tohto spontánneho výkriku. Neznamená však nič menej ako to, že je korunným dôkazom o Hurbanovom citovom vzťahu k detstvu, ku ktorému sa hlási po päťdesiatych rokoch. Áno, svoje detstvo Hurban lokalizuje do beckovskej prírody, ktorá mu bola rajom a v ktorej sa rodili jeho túžby a sny a nebojme sa povedať: v ktorej sa rodila Hurbanova osobnosť. Hneď potom, ako mu z minulosti prenikne z hôr vôňa jeho detstva, nasleduje neľútostné precitnutie – jeho spomienky sa znova stretnú s prítomnosťou:

**Jak to smutno teď nad vami,
jak pusto u vašich pat, –
rozkošný kraj záplavami
kýmis zdá se mi být jat!
Ach, tak teskno, tak bolno mi
zříť v ty raje zašlých dnů,**

Hurban znova pociťuje smútok, ktorý je vyvolaný pohľadom na rodnú krajinu – na kedysi „rozkošný kraj“. Zdá sa mu, akoby ho niekto zahalil záplavou bezútešnosti a beznádeje. Nečudujme sa, keď tento pohľad na „raj zašlých dní“ mu spôsobuje bolesť. Tá bolesť je príliš silná na to, aby ju aj citovo odolný Hurban pred nami tajil:

**„srdce v hrudi v dví se lomí,
prsa vzbauřená se dmau!“**

Ale tu si uvedomí, že počiatkové pocity stretnutia s rodiskom sú síce skľučujúce, až bolestivé, ale jeho rodná príroda je v podstate taká istá ako za detstva, pretože stále „dýcha životom“:

**Príroda sic dýše živě,
jako kdysi dýchala;
z údolí se závrativě
ku oblakům pne skala;
bauřně, tiše, tak se snaží
tím, neb jiným korytem
Váh si běhat' po Považí
smutkem dávna pokrytém;
valně, skrovně, – jak kdy přijde –
z Podlašida, Kálnice až
potok na lup sobě vyjde
a straší lid velice;
i to jaro vůní sladkých,
i to leto klasných vln,
i ta ořechů považských
kořenitost i lov srn;**

***jaro, leto, jeseň, zima,
hora údol, rokli svah,
druh od druhu svau prejíma
práci daných sobě snah“***

Môže byť pravdivejšie a pôsobivejšie svedectvo o Hurbanových citoch ku krajine jeho detstva? Hurbanova príroda ožíva pred našim zrakom! Táto strofa je miestom, v ktorom sa nám Hurban snaží čo najúčinnejšie sprostredkovať atmosféru rodnej prírody. Tieto verše nám však ubiehajú o niečo rýchlejšie, ako verše predchádzajúce – zapríčiňuje to Hurbanov zrýchlený tepot srdca – je zadýchaný, keď s nami letí po vrchoch, strminách, či po údoliach svojich milých miest. Priam nás zasypáva obrazmi jemu posvätných lokalít a pri ich popise nešetří pôsobivými personifikáciami. Týmito nádhernými obrázkami beckovskej krajiny nám chce Hurban povedať, že smútok mu nespôsobuje samotná príroda. Pravého vinníka nám odhaľuje v ďalších veršoch:

***...než jen příroda je živá,
národ stínům rovná se,
netkne se ho píseň tklivá,
ani pověst’ o spáse.***

Áno, toto je pravá príčina Hurbanovho smútku – sklamanie, ktoré mu spôsobil „národ“ – ľudia, ktorých tu stretáva. Sú ako tiene, nie je v nich život, nie sú schopní rezonovať s duchom tejto prenádhornej prírody. Veď je to práve táto príroda, ktorá ho zrodila, v detstve sa nasýtil jej duchom, z ktorého silu využil, aby vykonal veľké činy. Súčasníci však nie sú schopní s touto prírodou komunikovať, zdôveriť sa jej so svojimi žiaľmi, nie sú schopní jej načúvať a čerpať z nej energiu, ani nádej na svoju spásu. Hurban s nimi nemá zľutovanie a prísne popisuje ich prázdny život:

***„Z ruky do úst, od kolébky
z příma cestou ku hrobu,“
toť hle heslo, jímžto lebky
krmí vlastní porobu.***

Je to tvrdá a neúprosná kritika k spôsobu života obyvateľov tejto jemu drahej prírody. Neďivme sa mu – je priamo úmerná Hurbanovmu sklamaniu z ľudí, ktorých pri návšteve stretáva – veď sú to jeho rodáci, sú synmi tej istej prírody, ktorá sa aj k nemu správala ako matka. Ale Hurbana stretnutie s nimi neteší, naopak, má z nich pocit, akoby sa ocitol v Hádovej ríši mŕtvych:

***Stíny bledé mne střetají
podob valné zmenených,
původ sice svůj netají –
života však nezřím v nich!***

A ďalej vysvetľuje, čo ešte nevysvetlil. Čo myslel pod povestami o spáse, a čo ukrýva rodná príroda. Nie, už to nie je idylický popis prírody z detstva. Je to prezentácia jej ducha, ba vlastne duchov jednotlivých lokalít v podobách, ktoré robili Hurbanovi spoločnosť od útleho veku. Potenciál týchto duchov je obrovský a je určený pre tých, ktorí z neho dokážu čerpať v neútešných životných

situáciách. Zjavujú sa nad nimi v zlých časoch, za tmavej čiernej noci, bez svitu mesiaca „*kmitajú se v nov a v nově nad vami v čas zvláštnych zlob*“. Sú to obrazy dávných hrdinov a bohatierov, medzi ktorými dominuje povestami opradený Matúš Čák. V týchto veršoch Hurban vzrušene zaznamenáva, ako duchovia týchto lokalít ožívajú, ako sa prebúdza ich driemajúca energia:

***V Skalíc útrobach to hřmívá,
nad Lašidem vřava zní,
od Sichrova zář ohnivá,
Z Trbockého chřest zbraní;
z Malinovca bohatýři
davem dlauhým se hrnau,
„halló“ vzduchem se to víří
až v kostech špiky trnau;
kosti, ledví to proniká,
když se hýbe vrchu duch:***

Áno, Hurban aj po päťdesiatych rokoch podlieha neopísateľnému vzrušeniu, keď je svedkom toho, ako sa ako sa „hýbe vrchov duch“. Nezmôže sa na veľa slov, je len schopný opísať účinky tohto zážitku: „až v kostiach špiky trnú“. Ale darmo! Hurban je tu sám, nikto iný s ním túto prezentáciu ducha prírody nepreciťuje. Pretože tento „ruch duchov“ nedokáže vniknúť do duší Hurbanových rodákov. Tí sa nedokážu započúvať ani do „búrnych prúdov“ Váhu, aby začuli melódie stáročných piesní:

***ale darmo, vám nevníká
do duší ten duchů ruch;
darmo Váhu bauřné praudy
pějí staré písňě vám,***

A Hurban tie piesne vníma a dokonca pod vplyvom zážitku sa mu v hrudi rodí nová pieseň – no zároveň si uvedomuje, že tento „drahokam piesne novejš“ nikto nepočuje:

***darmo reže se z mé hrudi
písňě nové drahokam!***

A to je vrchol Hurbanovho sklamaní: ved' okrem neho, nikto nie je schopný rezonovať s duchom jeho rodnej prírody, nikomu sa neprihovárajú jemu drahé lokality a miesta, nemá s kým si zaspievať staré piesne, a nie je toho, komu by zaspieval pieseň vlastnú. Opäť mu stekajú po tvári slzy. Márne čaká, že sa mu prihovoria aspoň rodné stráne a prejavia mu súcit, ako to často bývalo za detstva:

***Praudohojných slz privaly
darmo tekau lícem mým,
stráně rodné neozvaly
saucitně se steskům mým!***

Hurban sa však len tak nechce zmieriť s tým, čo zažíva pri stretnutí s rodnou prírodou a od svojich hôr a dúbav žiada vysvetlenie:

***Hory moje a daubrav,
odkud ten váš chabý klid?
Či Považí naši slávy
neobýva Slávy lid?***

Na túto otázku, v ktorej cítiť výčitku, si odpovedá Hurban sám, a to veršami, ktoré zatínajú do živého. V nich totiž naplno zaznie pravda, ktorá vysvetľuje nielen „chabý pokoj“ jeho rodnej prírody, ale aj jej „neznalosť oslavy“ nad tým, že ju obýva „Slávy ľud“:

***Neprosákly nové věky
mrtvou vaši útrobou,
abyste odkoply svleky
umauněné porobou?***

Ale kto to vlastne stojí pod beckovskými horami, aby sa takto mohol vyjadrovať o svojom rodnom kraji? Nie, nestojí tu Hurban, ktorý sa sem vracia po päťdesiatych rokoch a prejavmi sentimentality zaplňa obsah svojej básne. Ale stojí tu Hurban, ktorý pred päťdesiatimi rokmi ako orlie mláďa vyletel z hniezda – z beckovskej prírody, aby sa potom, čo sa rozhlíadal po širom kraji, pridol k ďalším orlom už skôr krúžiacim ponad Slovensko. Z výšky rozpoznal dôležité súvislosti, videl ako duch jeho rodných hôr je zajedno s duchom Tatry – veľhôr symbolizujúcich Slovensko. V týchto duchovných výškach nelietali Štúrovci – lebo oni boli tými orlami, len tak z potešenia, pretože príhodnú chvíľu neváhali zostúpiť na zem a bojovať s orlím perom na klobúku a s mečom v ruke za slobodu „Slávy synov“. Keď Hurban musel odložiť meč, vytiahol orlie pierko z revolučného klobúka a s tým ako s písacím nástrojom pokračoval v boji proti nepriateľom svojho národa ďalej. Hurban v čase návštevy svojho rodného kraja bol posledný žijúci z troch najvýznamnejších štúrovcov. Nečudujme sa, že ako jeden zo staviteľov „nových vekov“ veľmi citlivo reagoval na to, v akom rozpoležení sa nachádza slovenský národ po tých všetkých snahách jeho generácie vyslobodiť ho z národnej poroby. Iste očakával, že ľud a príroda jeho rodného kraja bude rezonovať s *novými vekmi*, že nájde kontinuitu so životom z detstva, že *Slávy ľud* bude hrdo vzdorovať nepriateľom národa.

Hurban je však zdrvený. Jeho rodný kraj *novými vekmi* nežije, naopak, tie, ako tvrdí, rodným krajom vôbec nepresiakli. Hurban po veršoch, v ktorých spoznáva trpkú pravdu, pomaly precitáva a my tušíme, že jeho návšteva v rodnom kraji sa chýli ku koncu. Nezabudne však uistiť svoje rodné hory a dúbav, že im neprestáva byť verný a žiada ich, aby vyslyšali pieseň, ktorá sa mu práve rodí v hrudi. Potom osloví nástroj básnikov – harfu, aby sa touto piesňou rozozvučala, no nie je to pieseň harmonickej melódie, ale sú to stony, ktoré sa majú ozývať celým Považím:

***Syn váš verný z dola zpívá,
slyš jej vlasti na pokon;
pojd' harfo má, nechť ozýva,
Považím zas tvůj se ston.***

Hurban touto piesňou akoby chcel narušiť klamlivý pokoj rodnej prírody, veď ako môže byť jeho príroda pokojná, ňou nepresiakol duch *nových vekov*?

Za zvukov tejto piesne sa dráma pod beckovskými horami pomaly končí. Nad javiskom, na ktorom sa odohrávalo Hurbanovo stretnutie s minulosťou sa sťahuje opona. Hurban sa vracia do prítomnosti. Ešte sa obzrie na scenériu svojej rodnej prírody a už uzmierený jej venuje verše:

***Jinak jindy bývalo tu,
jinak, dá Bůh, bude zas!
„Činem zastříť svau holotu“
Boží je k národům hlas!***

V týchto veršoch, optimisticky znejúcimi, by sme však už darmo hľadali Hurbanovu snahu zúčastniť sa na tejto premene ľudí svojho rodiska. Necháva ju na toho Najvyššieho. Hurban totiž už definitívne svoje rodisko necháva za sebou a smeruje po ceste návratu do svojho vtedajšieho pôsobiska. Keď príde k Váhu, volá na prievozníka, ktorý ho loďkou preplaví na druhý breh:

***A ty počkej Převozníku
z Podturecka hauštavy,
popřež „Víby“ své Básníku,
ať se i on preplaví:***

Hurban ani v tomto finále svojej básne neprestáva byť básnikom. Tým, že sa preplavil na druhý breh Váhu totiž neznamená, že bude prozaicky pokračovať na ceste domov, na faru do Hlbokého. V ďalších veršoch totiž naznačuje, že na druhej strane ho čakajú „iné“ hory a vrchy a „iný“ ľud. Čo je po formálnej stránke samozrejmé, ale Hurban naschvál zdôrazňuje prívlastky „iné“ a „iný“:

***jinýchť hor a vrchů rady
tahnau jej a jiný lid...***

Vysvetlenie nájdeme v nasledujúcich dvoch veršoch, ktoré sú v tejto básni posledné:

***tam javořinské Poradí,
tu děj Bradla, Boru klid.***

Nie, nie sú to len ďalšie zemepisné lokality. Sú to miesta, ktoré sú pre Hurbana naozaj iné ako tie v jeho rodisku. Totiž všetkými týmito miestami *presiakli nové veky*. Sú to všetko miesta poznamenané jeho činmi: Poradie a Bradlo – lokality spojené so septembrovým povstaním v roku 1848, v ktorom bol Hurban kľúčovou osobnosťou. Bor (Búr) – pohorie Malých Karpát, Hurban ho evidentne spája s krajom svojho pôsobiska a ako v básni naznačuje, tu nachádza tak prepotrebný pokoj.

A čo myslí pod výrazom „iný ľud“? Hurban v týchto rokoch bol už veľmi známou osobnosťou. Za svoje aktivity na poli národnom, a hlavne v boji proti násilnej maďarizácii, si vyslúžil pomenovanie „otec národa“. Zvlášť obyvatelia kopaničiarskych oblastí v okolí Myjavy a Brezovej, ale i obyvatelia v jeho pôsobisku Hurbanovi prirástli k srdcu a volali ich „môj ľud“. Ľud vo svojom rodisku, ktorý sa k nemu nehlásil, takto, žiaľ, pomenovať nemohol.

Slovo na záver

Po výklade básne *Po padesát letech* môžeme mať zmiešané pocity. Na jednej strane báseň dokazuje, že Hurban sa k svojmu rodnému kraju hlásil a mal k nemu citový vzťah, čo je v protiklade s rozšíreným názorom, že Hurban bol k svojmu rodisku ľahostajný a spomienky na detstvo jednoducho zavrhol. Na druhej strane je táto báseň svedectvom veľkého Hurbanovho sklamania nad tým, že jeho rodný kraj našiel duchovne a národne zanedbaný

a dejinný pokrok, na ktorom sa vo veľkej miere podieľal aj on, sa ho vôbec nedotkol. Na tomto mieste je potrebné si uvedomiť, že v čase vydania tejto básne sa písal rok 1876, teda bolo to obdobie, keď Hurban prežíval sklamanie v spojitosti so svojím rodným krajom, ale oveľa väčšie sklamanie mu spôsobovali dôsledky násilnej maďarizácie na slovenský národný život. A nie je náhoda, že práve v tento rok si musel odsedieť dva mesiace vo väzení v Senici za politický článok v Cirkevných listoch. Nie je vylúčené, že báseň *Po padesát letech* napísal práve vo väzenskej cele. Aj sám almanach Nitra, v ktorom táto báseň vznikla, bol poznamenaný týmto sklamaním. Ako protest proti maďarskému šovinizmu ho vydal nie v slovenčine, ktorej pomáhal v roku 1843 sa zrodiť, ale v češtine. Ako som už spomenul, aj z tohto dôvodu je táto báseň tak málo čítaná. Je teda možné, že práve uvedené skutočnosti prehľadli Hurbanove sklamanie počas návštevy rodného kraja, ktorú uskutočnil po päťdesiatych rokoch.

Súčasných obyvateľov Beckova by negatívna skúsenosť Hurbana pri tejto návšteve trápiť nemala. Dnešní Hurbanovi rodáci majú totiž ďaleko od ľudí – tieňov, ktorých Hurban stretal pri svojej návšteve v rodisku. V súčasnosti je aj Hurbanova príroda „presiaknutá novými vekmi“. Dnešní rodáci sú si vedomí Hurbanovej veľkosti, čo dokázali okrem iného, aj v roku 2017 dôstojným priebehom osláv 200. výročia narodenia svojho veľkého rodáka.

Báseň jasne dokazuje Hurbanov až intímny vzťah k svojmu rodisku. Hurban bol beckovskej prírode vďačný, že mu posilňovala ducha a s jej pomocou prekonával prvé vážne životné prekážky. Sme presvedčení – a báseň to potvrdzuje, že Hurban čerpal z jej blahodarného vplyvu pri dôležitých krokoch životom, ktoré ho doviedli až k veľkosti, pred ktorou stojíme aj dnes v úcte. Dnešný Beckov spĺňa Hurbanovu prianie: *Jinak jindy bývalo tu, jinak, dá Bůh, bude zas.*

PhDr. Jozef Karlík, in: BN 6_2017, s. 6-7.

Obrázok: Ladislav Mednyánszky – **Zvonica** (pohľad na beckovskú krajinu z Obory), olej na plátne; 28,5 x 37,5 cm; zdroj: Virag Judit Galeria